

Ympäristökuulumisia Israelista!

Kaarina Heikkonen
Tel Aviv 14.2.1999

Kaunista mutta roskaista

Israelista tuntuu löytyvän koko luonnonkirjo autiomaista metsiin, joissa orkideat kasvavat aluskasvillisuutena. On järviä, jokia ja tietysti kaksi merta. Punaisen meren koralleja ja kaloja voisi ihailia tunnista toiseen vähän samaan tapaan kuin nuotiota tai takkatulta. Etelässä vuoristo- ja ylänköalueet ovat pelkkää autiomaata, pohjoisessa sen sijaan sataa vettä ja lunta - siinä määrin, että Hermonvuorella on suuri hiihto- ja laskettelukeskus. Kasvillisuus on hyvin monipuolinen, paljon näyttäviä ja komeasti kukkivia lajeja, suuri osa tosin alkuperältään istutettua. Eucalyptus on hyvin yleinen puu, sitä on vuosikymmenet istutettu nopeakasvuisuuden takia. Se myös sietää melko korkeita suolapitoisuuksia, ja on sen vuoksi tärkeä merenrantapuu. Ja linnut ovat aivan oma lukunsa. Varsinkin Eilatissa, joka osuu suurelle muuttoreitille, voi tavata mitä moninaisimman lajiston. Ja parasta Israelissa on tietenkin ilmasto. Nyt helmikuussa on päivälämpötila Tel Avivissa välillä jo hellelukemissa ja muuttolinnut menossa kohti pohjoista.

Yllätys heti alkuunsa täällä oli muovikassien ja -pussien suuri suosio. Niitä on monenkokoisia ja -värisiä, ja ne ovat läpikuultavia. Meni jonkin aikaa ennen kuin ymmärsimme mistä on kysymys: kaikissa julkisissa tiloissa ovelta tarkastetaan mitä ihmisillä on kasseissa, läpikuultavan muovikassin kanssa pääsee liikkumaan huomattavan sujuvasti verrattuna kauppakassiin, joka on avattava ja sisältö pengottava.

Jätehuolto ei pelaa aivan pohjoismaiseen malliin. Muovipussit ja muut roskat voi nähdä omin silmin, jätteitä ei lajitella ja muutenkin esimerkkejä on paljon. Jerusalem Post'in jutussa ympäristöministeriön kymmenvuotispäivän kunniaksi on sanottu suoraan: "Tämä maa haisee. Eikä kyse ole politiikasta vaan roskista kaduilla ja jätteistä joissa. Savuttaminen ja roskaaminen ovat kansallisia paheita, eivätkä Israelilaiset koirat ole yhtään omistajiaan parempia." Mm. Haifan kaupunki halusi heittää jätteensä mereen. Ympäristöministeriön mielestä "mikään itseään kunnioittava kaupunki ei voi sallia jätteiden dumpausta keskellä kaupunkia". Ministeriö aikoo leikata Haifan ympäristötukea, ellei jätteitä käsitellä asianmukaisesti.

Juuri valmistuneen valtion tilintarkastajien teettämän tutkimuksen mukaan jätehuoltotietämys kuntien viranomaisten keskuudessa on todella huono. Seitsemän yhdeksästä kunnan palkkaistoilla olevasta ei tiennyt mitään oman alueensa jätehuoltoriskeistä ja olisi jättänyt vaarallisetkin jätteet roskille tarkoitettulle kaatopaikalle.

Suunnittelu politisoitunutta

Israelissa asuu noin 6 miljoonaa asukasta 21 000 neliökilometrin alueella, ja väkiluku kasvaa noin 100 000 asukkaan vuosivauhdilla. Rakentaa siis täytyy. Ongelmat alue-suunnittelussa ja kaavoituksessa ovat melkoisia.

Ympäristönsuojeluväki on voimakkaasti nostanut esiin kysymyksen suunnittelun politisoitumisesta, mikä saattaa täällä tarkoittaa kaavoitusmenettelyn ohittamista kokonaan uskonnollis-poliittisista syistä.

Jerusalemmissa kaupunkia on suunniteltu laajennettavaksi länteen kauniille luonnonvaraisille rinne- ja laaksoalueille. Kaava on tehty jo -93, mutta sitä ei vahvistettu. Nyt laajentamispaineet ovat taas voimistuneet, varsinkin rakentajilla on kova hinku. Toinen vaihtoehto olisi tiivistää kaupunkia, mutta ei sekään ole helppoa. Kaupunkikuva helposti tuhoutuu samalla, ja se olisi suuri vahinko varsinkin vanhimmissa kaupunginosissa.

Genessaretin järven suojelusta on myös kovasti kiistelty. Viime vuonna oikeus päätti, ettei uutta, valmiiksi rakennettua asuinalueita saatu ottaa käyttöön ennekuin jätevedenkäsittely oli kunnossa. Ympäristöväki oli taistellut asiasta parikymmentä vuotta.

Merenranta-alueilla sekä luonto että antiikin aikaiset rauniot ja muut muistomerkit ovat vaarassa jäädä uusien asunto- ja hotellialueiden alle. Välimeren ranta on lähes koko matkaltaan hiekkaa, ja houkuttelee siten sekä paikallisia asukkaita että turisteja. Suuria marina- ja hotellihankkeita on vireillä useita. Onpa huoneistohotellihankkeita yritetty naamioida asuinrakentamiseksi. Keskustelua niistä käydään sisäministeriössä ja korkeimmassa oikeudessa asti. Vaikka rantaluonnon suojelemiseksi on perustettu 20 luonnonsuojelualuetta ja luonnonpuistoa, ovat kilpikonnat rannoilta melkein hävinneet.

Puhtaampaa viljelyä

Kalanviljely on hyvin yleistä, ja ilman sitä kalasta olisikin huutava pula. Kalojen kasvua tehostetaan nostamalla "kalakasvihuoneiden" lämpötilaa. Ne sijaitsevat yleensä autiomaassa lähellä merenrantaa. Päivällä auringosta talteen otettu lämpö käytetään "kasvihuoneessa" yön aikana. Vesi kiertää suljetussa systeemissä, jossa se välillä puhdistetaan mekaanisesti ja bakteereita tapetaan valojännitepaneeleilla (photovoltaic panels).

Pöllöjä (Tyto alba) on ruvettu käyttämään biologisena aseena jyrssiöiden torjunnassa puhtaan ravinnon tuottamiseksi. Maaperä ei näin saastu torjunta-aineista, eivätkä jyrssiät muutu pöllöille resistenteiksi. Ensin pöllöjä oli käytössä vain yhdellä kibbutzilla (yhteistyöprojekti yliopiston kanssa), mutta tieto on levinnyt ja muutkin viljelijät ovat ottaneet menetelmän käyttöön. Periaatteena on, että pöllöille järjestetään mukava elinympäristö, jossa on ruokaa ja pesäpaikkoja, silloin linnut eivät karkaa. Ongelmiakin on tietysti ollut: mm. pöllöjä kuoli naapuriviljelijöiden torjunta-aineisiin.

Huono ilmanlaatu

Yksityisautoilu on suosittua ja ruuhkat toisinaan mahdottomia. Ilmanlaatu on huono erityisesti Tel Avivissa ja Haifassa, vaikka molemmat ovat merenrantakaupunkeja. Tel Avivin seudulla on noin 2 miljoonaa asukasta ja yksi ilmanlaadun mittauspiste. Luonnonsuojelujärjestö SPNI (Society for the protection of nature in Israel) on kampanjoinut raideliikenteen kehittämisen puolesta ja vaatinut hallitusta budjetoimaan useita satoja miljoonia tähän tarkoitukseen. Metroa ei siis ole ja rataverkkokin on melko suppea. Energiakysymys on Israelissa vaikea kuten Suomessakin. Ydinvoimaa täällä ei ole, eikä ole tulossakaan. Israelilaiset haluaisit ostaa maakaasua, mutta mistä? Jopa Norjan kanssa on ollut alustavia neuvotteluja. Egyptin kanssa neuvotellut kariutuivat. Myös Venäjältä on ollut puhetta samoin Australiasta, Algeriasta ja Ni-

geriasta. Jos muuta ratkaisua ei löydy joudutaan rakentamaan kolmas hiilivoimalaitos. Päätöksenteolla sanotaan olevan kova kiire.

Ympäristöministeriö - varjoministeriö

Joulukuun alussa ympäristöministeriö sai kymmenvuotisen toimintansa kunniaksi Jerusalem Postiin suuren otsikon: "Varjoministeriö - 10-vuotias ympäristöministeriö voi juhlia joitakin vaatimattomia saavutuksia, mutta ekologiasiantuntijoiden mukaan ilman voimakkaampaa poliittista tukea ministeriö tulee jäämään tehottomaksi". Life and Environment-järjestön puheenjohtaja Joseph Tamir väittää Israelin olevan ympäristöasioiden suhteen maailman takapajuisimman teollisuusmaan. Hänen mielestään ympäristöministerit, jotka ovat vaihtuneet usein, eivät ole osanneet muuntaa ihmisten yleistä myötätuntoa hallituksen tueksi ja niin ministeriön budjetti on aina jäänyt pieneksi. Parhaimmaksi ympäristöministeriön saavutukseksi katsotaan Tel Avivin valtaavan kaatopaikan sulkeminen viime vuonna.

PS. Israelin sähköyhtiössä kehitellään korkeajännitejohtoja, joille suurten petolintujen olisi turvallista istua.

PPS. Luonnonsuojelujärjestö SPNI pitää yllä luontokouluja ja järjestää paljon retkiä ja matkoja. Matkat ovat kalliita, koska järjestö ei saa valtiolta tukea, mutta sisältävät kaiken ruuista ja opastuksesta lähtien. Olisi kyllä mahtavaa lähteä kameliretkelle Negevin autiomaahan.

Hyvää jatkoa vuodelle 1999!
Terveisin Kaarina